

Bismillahirrahmanirrahiim *

(* Nawaitu Ta'alluma Liizalatil Jahli Watolbi Ridhollahi Ta'ala)

Al Kalaamu : utawi kalaam, Iku **Huwa** : Utawi sing jeneng kalam, iku **Al – lafdzu** : Lafadz, (*sifate Lafadz*) ,**Al Murokkabu** : Kang dhen sungsun – sungsun opo huwa lafadz, (*sifate Lafadz*)
Al Mufiidhu : Kang Maedhai opo Huwa Lafadz, (*Maedhai – maedhai*) **Bil Wad'i** : Kelawan sejone wong ngarob.

(Sa'wuse rampung mbah mukhsonif mertela ake sing jeneng kalam, mongko nuli tumandang malih mbah mukhshonef mertela ake piro – piro dhundumane juze kalam, dipun pertela ake kelawan pangendhiko)

Waaqsyamuhu : utawi piro – piro dhundumane juze kalam, iku **Tsalasatun** : ono telu, endhi rupane telu **Ismun** : sa'wijine kalimah isim, **Wafi'lun** : Lan kaping pindhone kalimah Fi'il, **Wa Kharfun** : Lan kaping telune kalimah Huruf, sifate kalimah huruf, **Jaa a** : kang teko opo huwa kalimah huruf, (*teko*) **Lima'nan** : ing ma'nane.

(Sa'mongso – mongso dhundumane juze kalam kui mau ono telu)

Fal Ismu : Mengko utawi piro – piro tengere kalimah isim, iku **Yu'rofu** : patut dhen kaweruhi opo huwa kalimah isim, patut dhen kaweruhi **Bil Khofdhi** : kelawan kamutlakane jher, **Wattanwiini** : lan tanwiin khossah, **Wadhuhulil alifi** : Lan kalimah isim patut dhen kaweruhi kelawan manjinge alif, **Wallami** : Lan kalimah isim patut dhen kaweruhi kelawan manjinge lam. **Wahurufil Khofdzi** : Lan kalimah isim patut dhen kaweruhi kelawan piro – piro huruf jher, **Wahiya** : Utwi sing jeneng piro – piro huruf jher, iku **Min** : sa'wiji Huruf jher min, **Wailaa** : Lan kaping pindhone huruf jher ilaa, **Wangan** : lan kaping telune huruf jher ngan, **Wa'alaa** : lan kaping papate huruf jher 'alaa, **Wafii** : lan kaping limone huruf jher fii, **Warubba** : lan kaping neneme huruf jher rubba, **Walba'u** : lan kaping pitune huruf jher Ba, **Wal Khaafu** : Lan kaping wolune huruf jher Khaff, **Wallaamu** : Lan kaping songone huruf jher Lam.

(Sa'wuse rampung mbah mukhsonef mertela ake sing jeneng piro – piro huruf jher, mongko nuli thumandang maleh mbah mukhsonif mertela'ake sing jeneng piro – piro huruf qhosam kang kalebu setengah saking piro – piro huruf jher, dhipun perthelaake kelawan pangendhilo)

Wahuruful qhosami : lan kalimah isim patut dhen kaweruhi kelawan piro – piro huruf qhosam kang kalebu setengah saking piro – piro huruf jher. **Wahiya** : utawi sing jeneng piro – piro huruf qhosam kang kalebu setengah saking piro – piro huruf jher, iku **Alwaawu** : sa'wiji huruf qosam wawu, **Walbaa u** : lan kaping pindhone huruf qosam Ba, **Wattaa u** : lan kaping telune huruf qhosam ta'

(Sa'wuse rampung mbah mukhsonef mertelaake piro – piro tengere kalimah isim, mongko nuli tumandhang maleh mbah mukhsonef mertelaake piro – piro tengere kalimah fi'il, dipun perthelaake kelawan pangendhiko)

Walfi'lu : tetapi utawi tengere kalimah fi'il, iku **Yu'rofu** : patut dhen kaweruhi opo huwa kalimah fi'il, (*patut dhen kaweruhi*) **Biqhod** : kelawan qhod harfiyah, **Wassyiini** : lan kalimah fi'il patut dhen kaweruhi kelawan syiin tanfis, **Wassaufa** : lan kalimah fi'il patut dhen kaweruhi kelawan

saufa taswif, **Wattai ta'nisi** : lan kalimah fi'il patut dhen kaweruhi kelawan ta' ta'nist, (*sifate ta' ta'nist*) **Assakinati** : kang mati opo hiya ta'ta'nist ingdhalem asale.

(Sa'wuse rampung mbah mukhsonef mertelaake piro – piro tengere kalimah fi'il, mongko nuli tumandhang maleh mbah mukhsonef mertelaake piro – piro tengere kalimah huruf, dipun perthelaake kelawan pangendhiko)

Walharfu : tetapi utawi piro – piro tengere kalimah huruf, iku **Maa** : huruf, (*shylaema*) **Laa yasluhu** : kang ora patut, **Ma'ahu** : bareng – bareng sartane kalimah huruf, (*opo sing ora' patut*) **Dhaliilul Ismi** : nganggo tondo tengere kalimah isim, **Walaa dhalilul fi'li** : Lan ora' patut nganggo tondo tengere kalimah fi'il.

Hadza : Utawi iki, iku Baabul i'robi : Bab kang mertela ake i'rob

(Kadhos pundhi pangendhikone mbah mukhshonef)

Al i'robu : Utawi i'rob, iku **Huwa** : Utawi sing jeneng i'rob, iku **Taghyiru Awahiril kaalimi** : Owahe tingkahe Akhire piro - piro jinise kalimah, ngilate opo kok owah **Lihtilaafil 'awaamili** : Krono bedo - bedone piro - piro ngamil. sifate ngawamil **Addhaakhilati** : Kang manjing opo hiya 'awamil, manjing **'Alaihaa** : Ingatase kalimah, apane sing owah **Lafszdon** : Lafadze, ora' - ora'ne kok owah lafadze mengkono **Aotaqdziron** : Utowo owah kira - kirane.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef mertela ake sing jeneng i'rob mongko nuli tumandhang maleh mbah mukhshonef mertela ake piro - piro dundumane i'rob, dhipun perthela ake kelawan pangendhiko).

Waaqsaamuhu : Tetapi uawi piro - piro dhundhumane i'rob, iku **Arbaa'atun** : Ono Papat, Endhi rupane papat ? **Rof'un** : Sa'wiji i'rob rofa', **Wanasbun** : Lan kaping pindhone i'rob nashob, **Wakhofdzun** : Lan kaping telune i'rob Jher, **Wajazmun** : Lan kaping papate i'rob jhazem.

(Sa'mongso - mongso dhundumane i'rob kui mahu ono papat)

Falil Asmaa i : Mongko iku tetep kaduwe i'robe piro - piro kalimah isim, **Min dzalika** : Setengah saking mengkono - mengkono jinise i'rob papat, **Arrof'u** : Utawi i'rob rofa' **Wannashbu** : Lan i'rob nashob, **Walkhofdzu** : Lan i'rob Jher, **Walaa jazma** : Lan ora' ono sa'wiji - wijio jinise i'rob jhazem iku maujud, ora' maujud nengendhi? **Fiiha** : ingndalem jinise i'robe piro - piro kalimah isim.

(Sa'wuse rampung mbah mukhsonef mertela ake jinise i'robe piro - piro kalimah isim, mongko nuli tumandhang maleh mbah mukhsonef mertela ake piro - piro jinise i'robe kalimah fi'il dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Falil Af 'aa i : Mongko iku tetep kaduwe i'robe piro - piro kalimah fi'il, **Min dzalika** : Setengah saking mengkono - mengkono jinise i'rob papat, **Arrof'u** : Utawi i'rob rofa' **Wannashbu** : Lan i'rob nashob, **Waljazmu** : Lan i'rob Jhazem, **Walaa khofdho** : Lan ora' ono sa'wiji - wijio jinise i'rob jher iku maujud, ora' maujud nengendhi? **Fiiha** : ingndalem jinise i'robe piro - piro kalimah fi'il.

Hadza : Utawi iki, iku Baabu Ma'rifati 'alamatil l'robi : Bab kang ngaweruhi piro – piro tengere l'rob

(Kadhos pundhi pangendhikone mbah mukhshonef)

Lirrof'i : Iku tetep kaduwe i'rof rofa', **Arba'u 'alamaatin** : Utawi ono papat piro – piro tetenger, Endhi rupane papat?) **Addhommatu** : Sa'wiji Dhomah, **Walwaawu** : Lan kaping pindhone waawu, **Wal aalifu** : Lan kaping telune aalif, **Wannuunu** : Lan kaping papate nun,

(Sa'mongso - mongso tengere i'rob rofs' kui mahu ono papat)

Faammadhomatu : mongko anapun utawi perthelane dhomah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa', (iku) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya dhomah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa', (ono iku) **'Alaamatan** : dadi tetenger (Nengeri) **Lirrof'i** : Kaduwe i'rob rofa' (Nangendhi dhomah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa'?) **Fii arba'ati mawaadhi'a** : Manggon ingdalem papat piro – piro panggonan. (Endhi rupone papat?) **Fil Ismil mufrodi** : Sa'wiji manggon ingdalem isim mufrod, **Wajam'it taksiiri** : Lan kaping pindhone dhomah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa' manggon ingdalem jama' taksir, **Wajam'il muannasis tsalimi** : Lan kaping telune dhomah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa' manggon ingdalem jama' muannas tsalim, **Wal fi'lil mudhorii'i** : Lan kaping papate dhomah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa' manggon ingdalem fi'il mudhori' (sifate fi'il mudhori') **Alladzii** : Fi'il mudhori', (Shyllaeladzi) **Lam Yattasil** : Kang ora tetemunan, **Biakhiirihi** : Kelawan akhire fi'il mudhori' (opo sing ora tetemunan?) **Say Un** : Sa'wiji – wiji.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake dhomah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa' mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake wawu ulihe dadhi tetenger kaduwe i'rob rofa' dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waammal waawu : Lan anapun utawi perthelane wawu ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa' (iku) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya waawu ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa', (ono iku) **'Alaamatan** : dadi tetenger (Nengeri) **Lirrof'i** : Kaduwe i'rob rofa' (Nangendhi wawu ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa') **Fii maudhi'aeni** : Manggon ingdalem rong panggonan (Endhi rupane rong panggonan ?) **Fii Jam'il Mhudzakaristsalimi** : Sa'wiji manggon ingdalem jama' mudhakar tsalim, **Wafil asmaail khomsati** : Lan kaping pindhone manggon ingdalem piro – piro isim kang limo. **Wahiya** : Utawi sing jeneng asmaaul khomsah, (iku) **Abuuka** : sa'wiji lafadz Abuuka, **Hadza** : Utawi iki (iku) **Abuuka** : bapak niro, **Waakhuuka** : Lan kaping pindhone lafadz akhuuka, **Hadza** : Utawi iki (iku) **Akhuuka** : sedhulur lanang niro **Wakhaamuka** : Lan kaping telune lafadz khaamuka, **Hadza** : Utawi iki (iku) **Khaamuka** : paman niro, **Wafuuka** : Lan kaping papate lafadz fuuka, **Hadza** : Utawi iki (iku) **Fuuka** : tutuk niro, **Wadhumaalin** : Lan kaping limone lafadz dhuumalin, **Hadza** : Utawi iki (iku) **Dhuumaalin** : wong kang nduweni bondo,

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake wawu ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa' mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake alif ulihe dadhi tetenger kaduwe i'rob rofa' dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waammal aalifu : Lan anapun utawi perthelane alif ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa' (*iku*)
Fatakuunu : Mongko ono opo hiya alif ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa', (*ono iku*)
'Alaamatan : dadi tetenger (*Nengeri*) **Lirrofi** : Kaduwe i'rob rofa' (*Nangendhi alif ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa'*) **Fii tasniyatil asmaa i** : Sa'wiji manggon ingdalem isim kang dhen tasniyah ake, **Akhussu** : Nertento ake sopo ingsun ing alif ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa' manggon ingdalem isim tasniyah, **Khosshotan** : Kelawan nertento ake temenan.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake alif ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa' mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake nun ulihe dadhi tetenger kaduwe i'rob rofa' dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waamman nuunu : Lan anapun utawi perthelane nun ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa' (*iku*) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya nun ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa', (*ono iku*)
'Alaamatan : dadi tetenger (*Nengeri*) **Lirrofi** : Kaduwe i'rob rofa' (*Nangendhi nun ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob rofa'*) **Fil Fi'lil Mudhori'i** : Manggon ingdalem fi'il mudhori (*qoyyide fi'il mudhori'*) **Idhat tashola** : Tatkalane tetemunan **Bihi** : Kelawan fi'il mudhori', (*opo sing tetemunan*) **Dhomiiru tasniyati** : Alif dhomir tasniyah, **Aodhomiiru Jam'i** : Utowo wawu dhomir jama', **Aodhomiirul muannassatil mukhotobati** : Utowo ya' dhomir muannasah mukhotobah.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake piro – piro tengere i'rob rofa' mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake piro – piro tengere i'rob nashob dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Walinnasbi : Lan iku tetep kaduwe i'rof nashob', **Khomsu 'alamaatin** : Utawi ono limo piro – piro tetenger, (*Endhi rupane limo?*) **Alfathatu** : Sa'wiji fathah, **Wal aalifu** : Lan kaping pindhone alif, **Wal kasrotu** : Lan kaping telune kasroh, **Wal yaa u** : Lan kaping papate ya', **Wahadfunnuuni** : Lan kaping limone mbuang nuun.

(Sa'mongso - mongso tengere i'rob nashob kui mahu ono limo)

Faammal Fathatu : mongko anapun utawi perthelane fathah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob, (*iku*) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya fathah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob', (*ono iku*) **'Alaamatan** : dadi tetenger (*Nengeri*) **Linnashbi** : Kaduwe i'rob nashob' (*Nangendhi fathah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob'?*) **Fii tsalasati mawaadhi'a** : Manggon ingdalem telu piro – piro panggonan. (*Endhi rupone telu?*) **Fil Ismil mufrodi** : Sa'wiji manggon ingdalem isim mufrod, **Wajam'it taksiiri** : Lan kaping pindhone fathah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob' manggon ingdalem jama' taksir, **Wal fi'lil mudhori'i** : Lan kaping telune fathah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob' manggon ingdalem fi'il mudhori' (*qoyyide fi'il mudhori'*) **Idha Dhakhola** : Tatkalane manjing, **'Alaihi** : Ingatasee Fi'il Mudhori', (*opo*) **Naashibun** : 'amil kang nashob ake ing fi'il mudhori', **Walam yattasil** : Lan ora' tetemunan **Biaakhiirihi** : Kelawan akhire fi'il mudhori' (*opo sing ora tetemunan*) **Say Un** : Sa'wiji – Wiji.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake fathah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob' mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake alif ulihe dadhi tetenger kaduwe i'rob nashob dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waammal aalifu : Lan anapun utawi perthelane alif ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob' (*iku*) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya alif ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob', (*ono iku*) **'Alaamatan** : dadi tetenger (*Nengeri*) **Linnashbi** : Kaduwe i'rob nashob' (*Nangendhi alif ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob'*) **Fii asmaail khomsati** : Sa'wiji manggon ingdalem piro – piro isim kang limo, **Wadzaalik** : Utawi shorahe mengkono – mengkono asmaaul khomsah, (*iku*) **Nahwu Roaitu Abaaka wa akhooka** : Umpamane lafadz roaitu abaaka wa akhooka. **Roaitu** : Wus ningali sopo ingkun, (*ningali*) **abaaka** : Ing bapak niro, **Waakhooka** : Ln sedhulur lanang niro. **Wamaa** : Lan lafal (*shylaema*) **asbhaha** : kang nyrupani opo huwa ma (*nyrupani*) **Dzalika** : ing mengkono – mengkono lafal roaitu abaaka wa akhooka.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake alif ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob' mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake kasroh ulihe dadhi tetenger kaduwe i'rob nashob dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waammal kasrotu : Lan anapun utawi perthelane kasroh ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob' (*iku*) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya kasroh ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob', (*ono iku*) **'Alaamatan** : dadi tetenger (*Nengeri*) **Linnashbi** : Kaduwe i'rob nashob' (*Nangendhi kasroh ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob'*) **Fii jam'il muannasi tsaalimi** : Mnggon ingdalem jama' muannas tsalim.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake kasroh ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob' mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake ya' ulihe dadhi tetenger kaduwe i'rob nashob dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waammal yaa' u : Lan anapun utawi perthelane ya' ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob' (*iku*) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya ya' ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob', (*ono iku*) **'Alaamatan** : dadi tetenger (*Nengeri*) **Linnashbi** : Kaduwe i'rob nashob' (*Nangendhi ya' ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob'*) **Fiit tasniyati** : Sa'wiji manggon ingdalem isim tasniyah, **Wajam'i** : Lan kaping pindhone manggon ingdalem jama' mudhakar tsalim.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake ya' ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob' mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake mbuang nun ulihe dadhi tetenger kaduwe i'rob nashob dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waammal hadfunnuuni : Lan anapun utawi perthelane mbuang nuun ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob' (*iku*) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya mbuang nun ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob', (*ono iku*) **'Alaamatan** : dadi tetenger (*Nengeri*) **Linnashbi** : Kaduwe i'rob nashob' (*Nangendhi mbuang nun ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob nashob'*) **Fil af'aalil khomsati** : Manggon ingdhalem af'aalul khomsah (*shifate af'aalul khomsah*) **Allaty** : Af'alul khomsah, (*shilaelaty*) **Rof'uhaa** : Kang utawi rofa'e af'alul khomsah, (*iku*) **Bitsabaatinnuuni** : Kelawan tetepe nun.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake piro – piro tengere i'rob nashob mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake piro – piro tengere i'rob jher dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Walilkhofdzi : Lan Iku tetep kaduwe i'rob jher, **Tsalaasu 'alamaatin** : Utawi ono telu piro – piro tetenger, (*Endhi rupane telu?*) **Alkasrotu** : Sa'wiji kasroh, **Wal yaa u** : Lan kaping pindhone ya', **Walfathatu** : Lan kaping telune fathah.

(Sa'mongso - mongso tengere i'rob jher kui mahu ono telu)

Waammal kasrotu : Lan anapun utawi perthelane kasroh ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher' (*iku*) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya kasroh ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher', (*ono iku*) **'Alaamatan** : dadi tetenger (*Nengeri*) **Lilkhofdzi** : Kaduwe i'rob jher' (*Nangendhi kasroh ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher'*) **Fii tsalasati mawaadhi'a** : Manggon ingdalem telu piro – piro panggonan, (*Endhi rupane telu?*) **Fil ismil mufrodhi** : Sa'wiji kasroh ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher manggon ingdhalem isim mufrod, (*shifate isim mufrod*) **Almungshorifi** : Kang munshorif akhire opo isim mufrod. **Wajam'it taksiiri** : Lan kaping pindhone kasroh ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher manggon ingdhalem jama' taksir, (*sifate jama'taksir*) **Almungshorifi** : Kang munshorif akhire opo jama' taksir. **Wajam'ul muannasis tsalimi** : Lan kaping telune kasroh ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher manggon ingdalem jama' muannas tsalim.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake kasroh ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake ya' ulihe dadhi tetenger kaduwe i'rob jher dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waammal yaa' u : Lan anapun utawi perthelane ya' ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher (*iku*) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya ya' ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher, (*ono iku*) **'Alaamatan** : dadi tetenger (*Nengeri*) **Lilkhofdzi** : Kaduwe i'rob jher (*Nangendhi ya' ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher*) **Fiit tsalasati mawaadhi'a** : manggon ingdalem telu piro – piro panggonan. (*Endhi rupane telu ?*) **Fil asmaail khomsati** : Sa'wiji manggon ingdhalem asmaul khomsah, **Wafii tasniyati** : Lan kaping pindhone ya' ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher manggon ingdhalem isim kang dhen tasniyah ake, **Wal jam'i** : Lan kaping telune ya' ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher manggon ingdhalem jama' mudhakar tsalim.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake ya' ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake fathah ulihe dadhi tetenger kaduwe i'rob jher dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waammal Fathatu : Lan anapun utawi perthelane fathah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher, (*iku*) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya fathah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher', (*ono iku*) **'Alaamatan** : dadi tetenger (*Nengeri*) **Lilkhofdzi** : Kaduwe i'rob jher' (*Nangendhi fathah ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jher'?*) **Fii Ismi** : Manggon ingdalem isim, (*shifate isim*) **Alladzi** : Isim, (*shylaeladzi*) **Laa yangshorifu** : Kang ora mungshorif akhire opo huwalladzi.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake piro – piro tengere i'rob jher mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake piro – piro tengere i'rob jhazem dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waliljazmi : Lan iku tetep kaduwe i'rof jhazem', **'alamaataani** : Utawi ono loro piro – piro tetenger, (*Endhi rupane loro?*) **Assuukuunu** : Sa'wiji sukun, **Wal khadzfu** : Lan kaping pindhone mbuang,

(Sa'mongso - mongso tengere i'rob jhazem kui mahu ono loro)

Faammas sukuunu : Lan anapun utawi perthelane sukun ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jhazem (*iku*) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya sukun ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jhazem, (*ono iku*) **'Alaamatan** : dadi tetenger (*Nengeri*) **Liljazmi** : Kaduwe i'rob jhazem (*Nangendhi sukun ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jhazem*) **Fil Fi'lil Mudhoori'i** : Sa'wiji manggon ingdalem fi'il mudhori' (*shifate fi'il mudhori'*) **Asshoohihil akhiri** : Kang shohih akhire opo fi'il mudhori'.

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthela ake sukun ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jhazem mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef mertela ake mbuang ulihe dadhi tetenger kaduwe i'rob jhazem dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waammal khadzfu : Lan anapun utawi perthelane mbuang ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jhazem (*iku*) **Fatakuunu** : Mongko ono opo hiya mbuang ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jhazem, (*ono iku*) **'Alaamatan** : dadi tetenger (*Nengeri*) **Liljazmi** : Kaduwe i'rob jhazem (*Nangendhi mbuang ulihe dadi tetenger kaduwe i'rob jhazem?*) **Fil fi'lil mudhoori'i** : Sa'wiji manggon ingdalem fi'il mudhori' (*shifate fi'il mudhori'*) **Almu'talil akhiri** : Kang mu'tal akhire opo fi'il mudhori', **Wafil asmaail khomsati** : Lan kaping pindhone manggon ingdalem asmaul khomsah, (*shifate asmaul khomsah*) **Allaty** : asmaul khomsah, (*shylaelaty*) **Rof'uhaa** : Kang utawi rofa'e asmaul khomsah, (*iku*) **Bitsabaatinnuuni** : Kelawan tetepe nuun.

Hadza : Utawi iki, iku Faslun : Ono anggit Fashal Sa'wiji Kang Bakal Hadhir ingdalem penggalihe mbah mukhshonef.

(*Ngibarate Fasal*) **Almu'robaatu** : Utawi piro – piro kalimah kang dhen i'robi, (*iku*) **Qismaani** : Nduweni rong duman, (*Endhi rupane loro ?*) **Qismun** : Sa'wiji sa'duman, (*sifate qismun*) **Yu'robu** : Kang den i'robi opo huwa qismun, (*den i'robi*) **Bilharokaati** : Kelawan nganggo piro – piro harokat, **Waqismun** : Lan kaping ndone sa'duman, (*sifate qismun*) **Yu'robu** : Kang den i'robi opo huwa qismun, (*den i'robi*) **Bilhuruufi** : Kelawan nganggo piro – piro huruf.

(Sa'mongso - mongso mu'robaat kui mau ono loro)

Falladzi : Mongko utawi sa'duman, (*shylaeladzi*) **Yu'robu** : Kang den i'robi opo huwaalladzi, (*den i'robi*) **Bilharokaati** : Kelawan nganggo piro – piro hrokat, (*iku*) **Arba'atu anwaa'in** : Ono papat piro – piro werno, (*Endhi rupane papat ?*), **Al ismulmufrodu** : Sa'wiji isim mufrod, **Wajam'ut taksiiri** : Lan kaping pindhone jama' taksir, **Wajam'ul muannasis tsalimi** : Lan kaping telune jama' muannas tsalim, **Wal fi'lul mudhori'i** : Lan kaping papate dhomah fi'il mudhori' (*sifate fi'il mudhori'*) **Alladzii** : Fi'il mudhori', (*Shyllaeladzi*) **Lam Yattasil** : Kang ora tetemunan, **Biakhiirihi** : Kelawan akhire fi'il mudhori' (*opo sing ora tetemunan?*) **Say Un** : Sa'wiji – wiji.

(Yo bener kalimah kang dhen i'robi kelawan nganggo piro – piro harokat kui mau ono papat)

Wakulluha : Tetapi utawi sekabehane papat, (*iku*) **Tur Fa'u** : Dhen rofa'ake opo hiya Kulluha, (*Dhen rofa'ake*) **Biddhomati** : Kelawan nganggo dhomah, **Wtunshobu** : Lan dhen nashob ake opo hiya kulluha, (*Dhen nashob ake*) **Bilfathati** : Kelawan nganggo fathah, **Wathukhfadzu** : Lan dhen jher ake opo hiya kulluha, (*Dhen jher ake*) **BilKasroti** : Kelawan nganggo kasroh,

Watujzhamu : Lan dhen jhazem ake opo hiya kulluha, (*Dhen jhazem ake*) **Bissukuuni** : Kelawan nganggo piro – piro sukun.

(Yo bener Sekabehane papat kui mau rofa’e nganggo dhomah, nashob nganggo fathah, jher nganggo kasroh, jhazem nganggo sukun)

Wakhoraja : Tetapine kejobo, **Ngan Dzalika** : Saking mengkono – mengkono rofa’ nganggo dhomah, nashob nganggo fathah, jher nganggo kasroh, jhazem nganggo sukun, (*opo sing kejobo*) **Tsalaasatu asya’a** : Telu piro – piro perkoro, (*Endhi rupane telu ?*) **Jam’ul Muannasis salimu** : Saa’wiji jama’ muannas tsalim, (*tingkahe jama’ muannas tsalim kui mau*) **Yungshobu** : Hale dhen nashob ake opo jama’ muannas tsalim, (*Ddhen nashob ake*) **Bilkasroti** : Kelawan nganggo kasroh. **Wal ismu** : Lan kaping pindhone isim, (*shifate isim*) **Alladzi** : Isim (*Shylaeladzi*) **Laa yangshorifu** : Kang ora mungshorif opo huwalladzi, (*tingkahe isim khoiru mungshorif kui mau*) **Yukhfadu** : Hale dhen jher ake opo isim khoiru mungshorif, (*Dhen jher ake*) **Bilfathati** : Kelawan nganggo fathah. **Walfi’lul Mudhoori’u** : Lan kaping telune fi’il mudhori’ (*shifate fi’il mudhori’*) **Almu’talul akhiru** : Kang mu’tal akhire opo fi’il mudhori’ (*Tingkahe fi’il mudhori’ kang mu’tal akhir kui mau*) **Yujzamu** : Hale dhen jhazem ake opo fi’il mudhori’ kang mu’tal akhir, (*Dhen jhazem ake*) **Bikhadfi akhirihi** : Kelawan mbuang akhire fi’il mudhori’ kang mu’tal akhir.

(Sa’wuse rampung mbah mukhshonef merthela ake piro – piro kalimah kang den i’robi kelawan nganggo piro – piro harokat, mongko nuli tumandhang maleh mbah mukhshonef merthela ake piro – piro kalimah kang den i’robi kelawan nganggo piro – piro huruf, dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Walladzi : Lan kaping pindhone sa’duman, (*shylaeladzi*) **Yu’robu** : Kang den i’robi opo huwaalladzi, (*den i’robi*) **Bilhuruufi** : Kelawan nganggo piro – piro huruf, (*iku*) **Arba’atu anwaa’in** : Ono papat piro – piro werno, (*Endhi rupane papat ?*) **Attasniyatu** : Sa’wiji isim kang dhen tasniyah ake, **Wajam’ul mudzakaris tsalimu** : Lan kaping pindhone jama’ mudzakar tsalim, **Wal asmaaul khomsatu** : Lan kaping telune asmaaul khomsah, **Wal af’aalul khomsatu** : Lan kaping papate af’alul khomsah, **Wahiya** : Tetapi utawi sing jeneng af’alul khomsah, (*iku*) **Yaf’alaani** : Sa’wiji lafadz yaf’alaani, **Wataf’alaani** : Lan kaping pindhone lafadz taf’alaani, **Wayaf’aluuna** : Lan kaping telune lafadz yaf’aluuna, **Wataf’aluuna** : Lan kaping papate lafadz taf’aluuna, **Wataf’aliina** : Lan kaping limone lafadz taf’aliina.

(Sa’mongso – mongso kalimah kang dhen i’robi kelawan nganggo piro – piro huruf kui mau ono papat)

Faammattasniyatu : Mongko anapun utawi sing jeneng isim tasniyah mu’rob nganggo piro – piro huruf (*iku*) **Faturfa’u** : Mongko dhen rofa’ake opo isim tasniyah mu’rob nganggo piro – piro huruf (*Dhen rofa’ ake*) **Bil aalifi** : Kelawan nganggo alif, (*Yo bener isim tasniyah mu’rob nganggo piro – piro huruf kui mau rofa’ enganggo alif*) **Watunshobu** : Lan dhen nashob ake opo isim tasniyah mu’rob nganggo piro – piro huruf, **Watukhfadzu** : Lan dhen jher ake opo isim tasniyah mu’rob nganggo piro – piro huruf, (*Dhen nashob ake lan dhen jher ake*) **Bil ya’ i** : Kelawan nganggo ya’ (*Sa’wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake sing jeneng ism tasniyah mu’rob nganggo piro – piro huruf, mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef*)

merthela ake sing jeneng jama' mudzakar tsalim mu'rob nganggo piro – piro huruf, dhipun perthelaake kelawan pangendhiko)

Waammal Jam'ul Mudzakkaris tsaalimu : Tetapine anapun utawi sing jeneng jama' mudzakar tsalim mu'rob nganggo piro – piro huruf (*iku*) **Fayurfa'u** : Mongko dhen rofa'ake opo jama' mudzakar tsalim mu'rob nganggo piro – piro huruf (*Dhen rofa' ake*) **Bilwaawi** : Kelawan nganggo wawu, **Wayunshobu** : Lan dhen nashob ake opo jama' mudzakar tsalim mu'rob nganggo piro – piro huruf, **Wayukhfadzu** : Lan dhen jher ake opo jama' mudzakar tsalim mu'rob nganggo piro – piro huruf, (*Dhen nashob ake lan dhen jher ake*) **Bil ya' i** : Kelawan nganggo ya', (*Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake sing jeneng jama' mudzakar tsalim mu'rob nganggo piro – piro huruf, mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef merthela ake sing jeneng asmaaul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf, dhipun perthelaake kelawan pangendhiko*) **Waammal Asmaaul khomsatu** : Tetapine anapun utawi sing jeneng Asmaaul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf (*iku*) **Faturfa'u** : Mongko dhen rofa'ake opo Asmaaul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf (*Dhen rofa' ake*) **Bilwaawi** : Kelawan nganggo wawu, **Watunshobu** : Lan dhen nashob ake opo Asmaaul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf, (*Dhen nashob ake*) **Bil aalifi** : Kelawan nganggo Alif, **Watukhfadzu** : Lan dhen jher ake opo jama' mudzakar tsa Asmaaul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf, (*Dhen jher ake*) **Bil ya' i** : Kelawan nganggo ya', (*Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthelaake sing jeneng asmaaul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf, mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef merthela ake sing jeneng af'aalul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf, dhipun perthelaake kelawan pangendhiko*) **Waammal Af'aalul khomsatu** : Tetapine anapun utawi sing jeneng Af'aalul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf (*iku*) **Faturfa'u** : Mongko dhen rofa'ake opo Af'aalul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf (*Dhen rofa' ake*) **Binnuuni** : Kelawan nganggo tetepe nun, **Watunshobu** : Lan dhen nashob ake opo Af'aalul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf, **Watujzhamu** : Lan dhen jhazem ake opo af'aalul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf, (*Dhen nashob ake lan Dhen jhazem ake*) , **Bikhadfihaa** : Kelawan mbuang akhire af'aalul khomsah mu'rob nganggo piro – piro huruf.

باب الأفعال

(Hadzaa : Utawi iki, (iku) Baabul Af'aali : Bab kang merthela ake sing jeneng piro – piro fi'il)

(Kadhos pundhi pangendhikone mbah mukhshonef)

Al af'aalu : Utawi sing jeneng piro – piro fi'il, (*iku*), **Tsalaasatun** : Ono telu, (*Endhi rupane telu ?*) **Maadhin** : Sa'wiji fi'il madhi, **Wamudhori'un** : Lan kaping pindhone fi'il mudhori', **Wa amrun** : Lan kaping telune fi'il amar, **Wadzalik** : Utawi shorahe mengkono – mengkono fi'il madhi, mudhori', amar, (*iku*) **Nahwu Dhoroba, Yadribu, Wadrib** : Umpamane lafadz Dhoroba, yadribu, idrib.

(Sa'mongso – mongso sing jeneng fi'il mungguhe ngulama ahli nahwu kui mau ono telu)

Faammal maadhi : Mongko anapun utawi hukume fi'il madhi, (*iku*) **Mafthuuhul akhiiri** : Dhen fathah akhire opo hukume fi'il madhi, (*Tekan endhi ulihe dhen fathah*), **Abadan** : Ingdalem zaman sa'lawase, (*Yo bener hukume fi'il madhi kui mahu dhen fathah akhire ingdalem zaman sa'lawase*), **Wal amru** : Tetapi utawi sing jeneng hukume fi'il amar, (*iku*) **Majzuumun** : Dhen

jhazem ake opo hukume fi'il amar, (*Tekan endhi ulihe dhen jhazem ake*), **Abadan** : Ingdalem zaman sa'lawase, (*sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthela ake hukume fi'il amar mongko n'uli tumandang maleh mbah mukhshonef merthela ake sing jeneng fi'il mudhori' dhipun perthela ake kelawan pangendhiko*) **Wal mudhori'u** : utawi sing jeneng fi'il mudhori' (iku) **Ma** : fi'il (shylaema) **Kaana**: kang ono opo huwa ma (ono iku) **Fii awwalihi**: Tetep Ingdalem kawitane fi'il mudhori' (opo sing ono) **Ihdazawaidil Arbangi**: Salah sijine piro – piro huruf wuwuhan kang papat, (*Shifate Huuruf Ihda zawaaidil arba' kui mau?*) **Yajma'uha** : Kang ngumpul ake ing Huuruf Ihda zawaaidil arba' (opo) **Qauluka** : Pangucap niro, (*Pangucap Endhi?*) **Anaitu** : Lafadz Anaitu, (*sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthela ake sing jeneng fi'il mudhori' mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef merthela ake hukume fi'il mudhori' dhipun perthela ake kelawan pangendhiko*), **Wahuwa** : Utawi hukume fi'il mudhori' (iku) **Marfuu'un** : Dhen Jhazem ake opo hukume fi'il mudhori' (*Tekan endhi ulihe dhen rofa' ake*) **Abadan** : ingdalem zaman sa'lawase, (*qoyyide fi'il mudhori' ulihe dhen rofa' ake kui mau*) **Hatta yadkhula** : Sahinggo manjing, **'Alaihi** : Ingatase fi'il mudhori' (opo) **Naashibun** : 'amil kang Nashob ake ing fi'il mudhori', **Ao Jhaazimun** : Utowo 'amil kang njazem ake ing fi'il mudhori', (*Sa'mongso – mongso hukume fi'il mudhori' kui mau dhen rofa'ake ingdalem zaman sa'lawase di qoyyidi Hatta yadkhula 'alaihi naashibun ao jhaazimun ?*) **Fannawaashibu** : Mongko utawi piro – piro 'amil kang Nashob ake ing fi'il mudhori', (iku) **'Asharotun** : Ono sepuluh. **Wahiya** : Utawi sing jeneng sepuluh 'amil kang Nashob ake ing fi'il mudhori' (iku) **An** : sa'wiji 'amil nashob an, **Wa Lan** : Lan kaping pindhone 'amil nashob Lan, **Waidan** : Lan kaping telunene 'amil nashob Idhan, **Wa Kae** : Lan kaping papate 'amil nashob Kae. **Walaamu Kae** : Lan kaping limone 'amil nashob Lam Kae, **Walaamul juhudi** : Lan kaping neneme 'amil nashob Lam juhud, **Wahatta** : Lan kaping pitune 'amil nashob Hatta, **Waljawaabu** : Lan kaping wolune 'amil nashob jawab, (*jawab – jawab*) **Bil faa i** : Kelawan jawab Fa', **Walwawi** : Lan kaping songone 'amil nashob jawab wawu, **Wa ao** : Lan kaping sepuluhe 'amil nashob jawab ao,

(Sa'wuse rampung mbah mukhshonef merthela ake piro – piro 'amil kang nashob ake ing fi'il mudhori; mongko nuli tumandang maleh mbah mukhshonef merthela ake piro – piro 'amil kang njazhem ake ing fi'il mudhori' dhipun perthela ake kelawan pangendhiko)

Waljawaazimu : Utawi piro – piro 'amil kang njazhemake ing fi'il mudhori', (iku) **Tsamaniyata 'asyaro** : Ono wolulas, **Wahiya** : Utawi sing jeneng wolulas 'amil kang njazhemake ing fi'il mudhori' (iku) **Lam** : Sa'wiji 'amil jhazem Lam, **Walammaa** : Lan kaping pindhone 'amil jhazem lammaa, **Wa alam** : Lan kaping telune 'amil jhazem alam, **Wa alammaa** : Lan kaping papate 'amil jhazem alammaa, **Walaamul amri** : Lan kaping limone 'amil jhazem lam amar, **Waddu'aa i** : Lan 'amil jhazem lam amar du'a, **Walaa finnahyy** : Lan kaping 'amil jhazem laa nahyi, **Waddu'a i** : Lan 'amil jhazem laa nahyid du'a, **Wa in** : Lan 'amil jhazem in, **Wamaa** : Lan 'amil jhazem maa, **Waman** : Lan 'amil jhazem man, **Wamahmaa** : Lan 'amil jhazem mahmaa, **Waidhmaa** : Lan 'amil jhazem idhmaa, **Wa ayyun** : Lan 'amil jhazem ayyun, **Wamataa** : Lan 'amil jhazem mataa, **Wa ayyaana** : Lan 'amil jhazem ayyaana, **Wa aena** : Lan 'amil jhazem aena, **Wa anna** : Lan 'amil jhazem anna, **Wahaetsuma** : Lan 'amil jhazem Haetsuma, **Wakaefamaa** : Lan 'amil jhazem Kaefamaa, **Waidhan** : Lan 'amil jhazem idhan, (*idhan – idhan!*) **Fissy'i'ri** : Tetep ingdalem syi'ir, **Akhussu** : Nertento ake sopo ingsun ing idhan ulihe dadi 'amil kang njazem ake ing fi'il mudhori' manggon tetep ingdalem syi'ir, **Khoosotan** : Kelwan nertento ake temenan,

